

Thukydid og epidemien

Under Den peloponnesiske krig blev Athen ramt af endnu en krise i form af en omfattende sygdomspest. Begivenhederne blev indgående beskrevet af historikeren Thukydid i hans værk om krigen.

I en kronik i Politiken fra 2020 med overskriften "Hvad kan Thukydid lære os om corona-krisen?" diskuterer filologen (forsker i antik sprog og kultur) Adam Schwartz Thukydid's beskrivelse af Athens krise.

Men Thukydid er mindst lige så interesseret i samfundets patologi: Hvordan opfører det sig, når det velkendte, bekvemme dagligliv bliver sat under pres, og hvordan går det med de sociale og moralske idealer, det påstår at leve efter?

Skildringen af epidemien er placeret lige efter Thukydid's berømte gengivelse af en tale, som Athens politiske lederskikkelse Perikles kort tid inden havde holdt til ære for de første faldne i krigen. Denne "gravtale", som den normalt bliver kaldt, er den suverænt mest berømte del af værket og er i moderne tid igen og igen blevet læst og citeret som en slags manifest for en lang række af de værdier, vi mener definerer demokratiet som styreform.

Perikles' lovprisning af atthenernes måde at indrette deres samfund på er et stykke storladet patriotisk pragt retorik, som fint udstiller de særdeles høje tanker, man i Athen havde om sig selv – og som samtidig skal bekræfte, at det alt sammen er værd at kæmpe og dø for.

Men under indtryk af epidemien krakelerer facaden snart. Thukydid sætter et ublidt spotlight på, hvordan atthenernes højsindede idealer og pralende påstande snart kommer til kort, når de bliver stillet over for lidelser og afsavn i en ufattelig målestok (...)

Thukydid's skildring af epidemien er en rystende øjenvidneberetning, og den får om muligt endnu mere brod af den brutale kontrast mellem de demokratiske idealer i "gravtalen" og det totale samfundsmæssige kaos, som epidemien udløste.

Men det er netop det, at den så præcist sætter fingeren på de samfundsmæssige konsekvenser, som følger i kølvandet på en uforudset katastrofe af den omfang, der er det vigtigste i denne sammenhæng. Det giver os en idé om, hvilke udfordringer af en ikke-medicinsk natur der er, og

om hvor og hvordan der kan sættes ind – både af borgerne og staten, og såvel under epidemien, som når den er stilnet af. Det giver også mulighed for at træffe modforholdsregler for en anden gang. For Thukydids er klarsynet nok til at vide, at historien har det med at gentage sig, eftersom menneskeheden er og bliver sig selv lig – og at komplekse foretagender, som samfund eller krig, uvægerligt involverer store mængder uberegnelige faktorer, der har det med at forårsage en ganske anderledes udvikling af tingene end den planlagte.

Thukydids advarsel og indskærpelse er henvendt til fremtidige, ansvarlige læsere og beslutningstagere, og har altid været det. Den er med andre ord henvendt til os.

Adam Schwartz: "Debat: Hvad kan Thukydids **lære os om** corona-epidemien?" Kronik i Politiken, 9. maj 2020 (uddrag).
